

Venla Vuolanto

**HISTORIA, MYYTIT JA FANTASIA T. H. WHITEN
TEOKSESSA *THE ONCE AND FUTURE
KING***

TIIVISTELMÄ

Venla Vuolanto: Historia, myytit ja fantasia T. H. Whiten teoksessa *The Once and Future King*

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kirjallisuustieteen tutkinto-ohjelma

2/2021

T. H. Whiten viisiosainen teos *The Once and Future King* on kuningas Arthurin taruston uudelleenkirjoitus 1900-luvun puolivälistä, ja se kommentoi kirjoittajansa elinajan kysymyksiä, erityisesti sotaa, huomattavan suurissa määrin. Pääasialliset kommentoinnin keinot ovat kertojahahmon suorat huomautukset sekä Merlin-hahmo, joka elää elämänsä takaperin ja kykenee siis tietyntyyppiseen ennustamiseen. Keskityn tässä tutkielmassa erityisesti tarkastelemaan sitä, millainen on teoksen suhde aikaan ja mytologiaan, mutta lisäksi historia-myytti-fantasia-kategorioiden häilyvyys teoksen kohdalla kiinnostaa minua. Whiten teosta ei ole aiemmin tutkittu ajan käytön ja historiallisuuden kautta, joten haluan tutkielmassani tarttua tähän teemaan.

Todorov esittää fantasiakirjallisuutta tarkastelevassa tutkimuksessaan, että fantasian vaikutelma syntyy, kun lukija joutuu epäilemään mahdottomien tapahtumien todenmukaisuutta. Käytän tutkielmassani tämän määritelmän lisäksi Todorovin fantasiakirjallisuuden keinoja, joita sovellan erityisesti kertojan tulkintaan. Tarkastelen lisäksi sitä, miten teoksen vaikeasti määriteltävä genre vaikuttaa tulkintaan ja millä tavoilla teos ylittää genremääritelmien rajoja. Kolmanneksi pureudun teoksen myyttiseen taustaan Attebryn esittämän myyttisen metodin pohjalta.

Tutkielman lopuksi totean, että sekä aikaa että mytologiaa käsitellään kohdeteoksessani tavoilla, jotka mahdollistavat tulkintojen häilyvyyden: onko teoksen taustalla todellisia tapahtumia? Onko kertojalla ja Merlinillä kykyjä, jotka mahdollistavat ajassa liikkumisen? Onko teos fantasiaa vai pseudohistoriallista kerrontaa? Nämä kysymykset aiheuttavat lukijassa Todorovin esittämää epäilyä, joka vahvistaa teoksen fantastisuutta. Myös häilyvä genre sekä myyttisestä metodista poikkeava avoin loppu tarkoittavat, että teoksen lukijalta vaaditaan paljon omaa tulkintaa. Teoksen häilyvyys vahvistaa fantastisuuden vaikutelmaa. Toisaalta *The Once and Future Kingin* sisäinen koherenssi tarkoittaa sitä, että sekundaarinen usko on lukijalle vahvasti läsnä ja teos pysyy luettavana.

Avainsanat: T. H. White, fantasiakirjallisuus, keskiaika, mytologia, Todorov

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoriapohja ja keskeiset käsitteet	3
	2.1 Todorovin fantastisen kirjallisuuden keinot	3
	2.2 Sekundaarinen usko	3
	2.3 Neomedievalismi	4
	2.4 Myyttinen metodi	4
3	Todorovin fantastinen	5
	3.1 Fantastisuus ja kertoja	5
	3.2 Fantastisuus ja aika	5
	3.3 Merlinin hahmo	7
4	Genren kysymys	9
	4.1 Fantasia	9
	4.2. Historiallinen romaani	10
	4.3. Vaihtoehtohistoria	11
5	Mytologisen taustan käyttö	12
	5.1 Atteberyn myyttinen metodi	12
	5.2 Myyttisestä metodista poikkeaminen	13
	5.3 Myyttisen keskiajan maailman luominen	14
6	Johtopäätökset	16
	Lähteet	17
	Fiktio	17
	Tutkimuslähteet	17

1 Johdanto

Olen valinnut kandidaatintutkielmani kohteeksi T. H. Whiten teoksen *The Once and Future King* (2015, =TOFK), joka viidessä, alun perin erikseen ilmestyneessä osassa¹ kertoo uudelleen kuningas Arthurin ja pyöreän pöydän tarustoa. *The Once and Future King* pohjautuu merkittävältä osiltaan sir Thomas Maloryn *Le Morte D'Arthur* -teokseen (1485), joka puolestaan perustuu aiempaan taruainekseen. Whiten keskiaikainen lähde tarjoaa pohjan maailmalle, jossa aika ei kuitenkaan ole ollenkaan niin suoraviivaista kuin Maloryn alkuperäisessä teoksessa. Teoksesta tekeekin erityisen kiinnostavan se, miten kerronnassa yhdistellään erilaisin keinoin keskiaikaa ja mytologiaa kirjoitusajan tapahtumien ja ilmiöiden kommentointiin.

Whiten teosta on hankala sijoittaa mihinkään historialliseen aikakauteen tai tarkkarajaiseen genreen, mutta kirjoittaja käyttää niin historiallisen romaanin konventioita kuin yleisesti fantasiaan liitettyä pseudokeskiajan kehystäkin. Tässä tutkielmassa analysoin sitä, miten teoksessa käsitellään aikaa ja mytologiaa sekä miten teos asettuu historiallisen romaanin, myytin sekä fantasian rajapinnoille.

Aiempi White-tutkimus on keskittynyt tarkastelemaan teoksen muita teemoja. Esimerkiksi Whiten naishahmoista (Sprague & Oram, 2006) ja suhteesta Irlantiin (Richards, 2017) on aiempaa tutkimusta. Analyysia on tehty myös teoksen rakenteesta (Lansing Smith, 1991) sekä adaptaation tavoista (McCausland, 2018). Aiemmassa tutkimuksessa teoksen kiinnostava suhde aikaan on jäänyt vähemmälle tarkastelulle, joten tämä tutkielma pyrkii täyttämään tätä aiemman tutkimuksen aukkoa.

Tarkastelen teosta käyttäen apunani Todorovin fantasiateoriaa. Todorovin mukaan fantasiakirjallisuuden määrittäjänä on epäily siitä, onko tapahtumille luonnollinen selitys (1980, 25). Lisäksi Todorov nostaa esiin kolme tyypillistä fantasiakirjallisuuden keinoa, joista erityisesti analysoin kertojaa suhteessa Whiten teokseen (1980, 76–90). Kertoja on yksi merkittävistä tavoista, joilla teoksessa käsitellään 1900-lukua ja pseudokeskiaikaa rinnakkain.

White käyttää teoksessaan fantasialle tyypillisten piirteiden rinnalla paljon historiallisen romaanin konventioita, kuten kirjoitushetken ja teoksen historiallisuuteen viittaamista.

¹ *The Once and The Future King* ilmestyi ensimmäistä kertaa kokonaisuutena vuonna 1958, jolloin siihen kuului neljä kirjaa. White oli alun perin tarkoittanut kokonaisuuteen viidennenkin osan, *The Book of Merlyn*, joka ilmestyi vasta 1977. Tässä tutkielmassa käyttämässäni painoksessa ovat vuoden 1958 versiota varten tehdyt versiot sekä aiemmin julkaisematon viides osa. Tästä johtuu, että teoksella on esimerkiksi kaksi loppukohtausta, joihin molempiin tulen viittaamaan myöhemmin tutkielmassa.

Teoksessa koetellaan konventioiden rajoja sisällyttämällä Merlinin hahmo, joka elää elämänsä takaperin, sekä suoraan viittaamalla lähdeteoksena toimivaan Maloryyn. Historiallisuus ja historian käyttö onkin teoksessa kantava teema, johon haluan tutkielmassani kiinnittää tarkemmin huomiota.

White kirjoittaa uudelleen kuningas Arthurin mytologiaa, joten on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, miksi hän käyttää juuri myyttistä pseudokeskiaikaa taustana oman aikansa kommentoinnille. Attebery tulkitsee fantasiakirjallisuuden nousun 1900-luvun puolivälissä liittyvän modernismiin ja esittää, että niin fantasiaa kuin modernismikin käyttivät historiaa ja mytologiaa oman aikansa käsittelyyn (2014, 45). Atteberyn mukaan tuon ajan kirjoittajat käyttivät myyttistä metodologiaa ("mythic method"), joka tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kirjoitusai- kaa mytologian kautta (ibid). Tutkielmassani haluan selvittää, missä määrin myyttinen metodi soveltuu Whiten teoksen tulkintaan.

Tutkielmani toinen luku esittelee teoriapohjaani ja keskeisiä käsitteitäni laajemmin. Kolmannessa luvussa aloitan käsittelyosion soveltamalla Todorovin fantastisen teorioita ker- ronnan analyysiin. Neljännessä luvussa tartun teoksen genreen ja pyrin analysoimaan teoksen genrejä sekoittavaa luonnetta. Viidennessä luvussa pureudun teoksen myyttiseen taustaan ja tulkitsen teosta Atteberyn myyttisen metodin pohjalta. Viimeisessä luvussa kokoan yhteen päätelmäni ja vastaan tutkimuskysymyksiini.

2 Teoriapohja ja keskeiset käsitteet

2.1 Todorovin fantastisen kirjallisuuden keinot

Todorov määrittelee fantastisen kirjallisuuden epävarmuuden kautta: jos kokija tietää mahdollisten tapahtumien olevan harhaa tai jos hän tietää niiden olevan täysin todellisia, kyseessä ovat fantasian lähigenret *marvellous* tai *uncanny*. Todorovin mukaan fantastinen kirjallisuus tarvitsee lukijaltaan epäilyä sen suhteen, onko mahdollisille tapahtumille luonnollinen selitys. (Todorov 1980, 25.) Tämä määritelmä tuntuu olevan ristiriidassa sekundaarisen uskon kanssa, mutta kuten *The Once and Future Kingin* kautta osoitan, voi sekundaarista uskoa herättävässä teoksessa esiintyä samanlaista epävarmuutta. Fantasiakirjallisuudelle on myös toisenlaisia määritelmiä, mutta tämä määritelmä sopii hyvin Whiten romaanin yhteyteen, koska teoksen ajallisuus ja yhteys todelliseen maailmaan ovat häilyviä.

Toinen tässä tutkielmassa käyttämäni Todorovin teoria ovat fantastisen kirjallisuuden keinot: kuvallisen kielen kirjaimellinen tai liioitteleva käyttö, epäluotettava tai henkilöahmona esiintyvä kertoja sekä juonen rakenne, joka korostaa tapahtumien kronologista järjestystä ja teoksen lukemisen aikaa (Todorov 1980, 76–90). Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti näistä toiseen, sillä Whiten teoksessa kertoja on merkittävässä roolissa keskiajan ja kirjoittajan ajan yhdistämisessä.

2.2 Sekundaarinen usko

Fantasiakirjallisuuden yhteydessä usein käytetään J. R. R. Tolkienin käsitettä sekundaarinen usko (*secondary belief*), joka kuvaa sitä prosessia, minkä kautta – myöhempää käsitettä käyttäkseni – mahdolliset asiat fantasiakirjallisuutta lukiessa luonnollistetaan. Sekundaarinen usko on Tolkienin kriittinen vaihtoehto aiemman tutkimuksen käsitteelle vapaaehtoinen epäuskon torjuminen (*willing suspension of disbelief*). Tolkienin mukaan tällaista tietoista prosessia ei lukiessa tapahdu. Hän ehdottaa vaihtoehtoiseksi termiksi sekundaarista uskoa, joka viittaa siihen, kuinka lukija välillisesti uskoo lukemansa todeksi. Mahdollisetkin asiat ovat fantasiateoksen maailman lakien mukaisia, ja siksi ne eivät lukiessa tunnu mahdollisilta. (Tolkien 2010, 227.)

Tässä tutkielmassa sekundaarinen usko on läsnä pääasiassa, koska kohdeteos vaatii fantastisuutensa vuoksi lukijaltaan sekundaarista uskoa. Se on myös apukäsite, jonka kautta esimerkiksi Todorovin teoriasta on helpompi puhua.

2.3 Neomedievalismi

Neomedievalismi on käsite, joka viittaa historiallisesta keskiajasta poikkeavaan käsitykseen keskiajasta. Se on leimallisesti nimenomaan fantasiakirjallisuuden maailmojen piirre: maailmat muistuttavat näennäisesti esimodernia maailmaa miekkoineen, hevoscärryineen ja linoineen, mutta niihin liittyy myös epähistoriallisia piirteitä, kuten lohikäärmeitä tai taikuutta. (Young 2015, 2.) Whiten maailma on erityisen neomedievalistinen, sillä se sisältää piirteitä historiallisesta keskiajasta, Maloryn kautta teokseen tuotua myyttistä keskiaikaa sekä 1900-luvun ihmisen käsityksiä keskiajasta. Neomedievalistista maailmaa saatetaan kutsua myös pseudokeskiaikaiseksi (esim. Utz 2011, iv-v), joten käytän näitä kahta käsitettä tutkielmassani samassa merkityksessä. Neomedievalismi ja pseudokeskiaika yhdistyvät tutkielmassani useampaan aiheeseen, sillä se on tärkeä osa Whiten maailman pohjaa.

2.4 Myyttinen metodi

Attebery (2014) kytkee fantasian nousun toisen maailmansodan aikoihin modernismiin ja esittää, että niin fantasia kuin modernismikin käyttivät mytologiaa ja menneisyyttä kertomaan omasta ajastaan. Attebery liittää myyttisen metodin 1800-luvun lopulla syntyneisiin kirjoittajiin eli Whiteä edeltävään sukupolveen. Attebery kiinnittää huomion modernistien tapaan käyttää mytologiaa ja historiaa, verraten niitä omaan aikaansa tai käsitellen niiden kautta muita tapahtumia ja yhdistää tämän samaan aikaan tapahtuneeseen fantasiakirjallisuuden nousuun. (2014, 45.)

Myyttinen metodi sisältää Atteberyn mukaan neljä komponenttia: myytti tarjoaa struktuuria, tavan jättää käsittelemättä nykymaailman aiheista osan, mahdollisuuden onnellisiin loppuihin sekä mahdollisuuden myytillä leikittelyyn. Myyttinen metodi on hänen mukaansa myös kirjoittajille tapa käsitellä oman aikansa ilmiöitä etäisyyden päästä. Kun myytti tarjoaa struktuuria ja mahdollisuutta käsitellä haluamiaan ilmiöitä, voi kirjoittaja valita oman aikansa ilmiöt, joita hän kommentoi. (2014, 52–54.)

Atteberyn myyttinen metodi viittaa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa syntyneisiin fantasiakirjailijoihin. *The Once and Future King* on kuitenkin hyvä esimerkki hieman nuoremman kirjoittajan 1900-luvun puolivälissä kirjoitetusta fantasiateoksesta, joka vertaa – usein hyvin – suoraan – myyttistä pseudokeskiaikaa ilmestymisajan tapahtumiin, noudattaen osaltaan siis myyttistä metodologiaa. Tarkastelen tämän tutkielman viidennessä luvussa sitä, missä määrin myyttinen metodi soveltuu Whiten teoksen tulkintaan.

3 Todorovin fantastinen

3.1 Fantastisuus ja kertoja

Todorovin mukaan fantastiselle kirjallisuudelle on tyypillistä, että kertoja on myös henkilö-hahmo, sillä hahmo-kertojaan liittyy tiettyä epäluotettavuutta. Epäluotettava kertoja on Todorovin mukaan yksi niistä tekijöistä, jotka synnyttävät lukijan mielessä epäilyä teoksen fantastisuudesta. (1980, 83.) *The Once and Future Kingissä* ei ole henkilö-hahmoa kertojana, mutta kertojaa voidaan pitää jossain määrin epäluotettavana muista syistä.

Kertojan nykyaika ei vaikuta eroavan lukijan ympärillä olevasta todellisuudesta eikä siinä esiinny fantastisia elementtejä. Iso osa kerronnan anakronistisista elementeistä pikemminkin korostaa kertojan ja lukijan maailmojen vastaavuuksia. Esimerkiksi oikeuden toimintaa kuvataan seuraavalla tavalla:

”Nowadays, when a point of justice is obscure and difficult, each side hires lawyers to argue it out. In those days the upper classes hired champions to fight it out – which comes to the same thing.” (TOFK, 541.)

Kertoja olettaa tässä katkelmassa, että lukija jakaa hänen käsityksensä oikeuslaitoksen toiminnasta. Viittaamalla siihen sanalla ”nowadays”, kertoja asettaa itsensä lukijan kanssa samaan aikaan, täten korostaen lukijan ja kertojan todellisuuksien samankaltaisuutta. Kertojan viittaukset 1900-luvun populaarikulttuuriin, kuten elokuvaan (TOFK, 558) vahvistavat tätä vaikutelmaa.

Koska kertojan nykyaika vaikuttaa olevan samankaltainen kuin lukijan oma, fantastisuus linkittyy teoksessa menneisyyteen. Fantasiaan liittyviä sisällöllisiä tekijöitä, kuten taikuutta ja maagisia olentoja, esiintyy kertojan esittämänä vain pseudokeskiajan kontekstissa. Kertoja ei kuitenkaan suoraan sano mitään taikuuden tilasta omana aikanaan. Jää epäselväksi, jättääkö kertoja jotain kertomatta vai onko hänen maailmansa todella samanlainen kuin lukijan todellisuus. Kertoja näyttäytyy epäluotettavana, koska hän ei selitä fantasiaelementtien sijoittumista vain menneisyyteen, joten lukija jää epäilemään kerronnan todenmukaisuutta.

3.2 Fantastisuus ja aika

Anakronistisuus tarkoittaa historiallisuudesta tai ajasta poikkeamista esimerkiksi kerronnassa. Anakronistisuus rikkoo teoksessa muuten esiintyvää keskiaikaisuuden vaikutelmaa. Siinä

missä teoksessa saattaa olla pitkiäkin katkelmia tarkan historialliselta vaikuttavaa pseudokeskiaikaa, se sisältää myös runsaita viittauksia kirjoittajan omaan aikaan. Esimerkiksi turnajaisia kuvaavassa kohtauksessa kertoja viittaa tuleviin arkeologisiin löytöihin.

”A strange feature was that Arthur, who wanted to arrange a tournament in celebration of the Queen’s acquittal, fixed upon a place near Corbin as the spot where the tournament was to be held. The place may have been Winchester or Brackley, where one of the four surviving English tilting grounds is to be found.” (TOFK, 549)

Viittaaminen arkeologisiin löytöihin linkittää tekstin 1900-luvun tieteeseen, joka usein nähdään taikuuden ja fantasian vastakohtana. Tämä viittaus korostaa kertojan 1900-luvun ja Arthurin pseudokeskiajan eroja.

Sodankäyntiä kuvataan seuraavasti: ”It was a decisive battle, because it was in some ways the twelfth-century equivalent of what later came to be called a Total War.” (TOFK, 330) Tämä viittaus 1900-luvun totaaliseen sotaan vie lukijan ajatukset maailmansotiin, joiden totaalisuudesta puhutaan historiankirjoituksessa. Keskiaikainen sota ja 1900-luvun sota rinnastetaan teoksessa toistuvasti, mikä liittyy teoksen laajempaan tematiikkaan: sodan oikeutuksen etsimiseen ja voimankäytön tuomitsemiseen.

Anakronistisuus on historialliselle romaanille tyypillinen keino, jolla korostetaan romaanin historiallisuutta (de Groot 2010, 4). Tämän vuoksi *The Once and Future Kingin* runsaat viittaukset myöhempään historiaan jopa vahvistavat historiallisuuden vaikutelmaa. Toisaalta, koska viittaukset vievät lukijan huomion teokseen nimenomaan historiallisena *fiktiona*, ne myös luovat epäilystä.

Historiallisuus ja pseudohistoria muodostavat romaanissa kerroksia todellisen historian tapaan: myyttinen pseudokeskiaika ja toinen maailmansota muodostavat kiinteän yhteyden tekstissä, ja nykyajan lukija lukee sitä vielä oman aikansa läpi. Kerroksellisuus johtaa siihen, että romaanissa muodostuu eräänlainen syklinen aikakäsitys. Syklisessä aikakäsityksessä tietyt ajanjaksot toistuvat ja historia toistaa itseään. Whiten teoksessa 1900-luvun ilmiöitä on myös keskiajalla, mikä luo näiden kahden aikakauden välille yhteyden ja syklisen aikakäsityksen kautta nämä voidaan nähdä saman ajanjakson toistumisena. Tämän teoksen loppuessa alkaa uuden kirjoitus – neljäs kirja päättyykin ”The Beginning” (TOFK, 725) ja viidennen lopusakin viitataan uuden teoksen alkamiseen (ibid, 844).

Viidennessä kirjassa ajan syklistä kuvaa Arthurin metaforinen uni: "Then I had another dream, that I was sitting on a throne strapped on top of a wheel, and the wheel turned over, and I was thrown into a pit of snakes." Merlin vastaa: "The wheel is come full circle: I am here." (TOFK, 729.) Tämä kohta viittaa siihen, että teoskokonaisuus on yksi ajan pyörän kierähdys, josta merkinä on Merlinin paluu. Lisäksi viidennessä kirjassa toistuu myös ensimmäisessä kirjassa esiintynyt eläimiksi muuttamisen teema, joka on kirjoista 2-4 puuttunut. Ajan syklistä vaikutelma on siis vahva viidennessä kirjassa, joka päättää pyörän tai kellon yhden kierroksen.

Fantastisen maailman vaatimuksena on sekä Tolkienin (2010, 237) että Todorovin (1980, 82–83) mukaan sisäinen koherenssi, johdonmukaisuus. Koska ajallisuus toimii koko teoksessa samalla tavalla, aktivoituu sen suhteen sekundaarinen usko. Lukija uskoo sekundaarisesti, että anakronistiset huomautukset ovat henkilöhahmoille normaaleja, koska he eivät reagoi niihin ihmetellen. Kertojan laaja tuntemus kahdesta eri aikakaudesta aktivoi myös sekundaarisen uskon, koska se on toistuvaa ja tyyppillistä.

3.3 Merlinin hahmo

Whiten Merlin eroaa huomattavasti aiemmasta ja myöhemmästäkin Merlin-perinteestä². Hän on vähän höpsö opettaja, jolla on omanlaisensa opetusmenetelmät – mukaan lukien oppilaiden muuttaminen eläimiksi. Hänessä erikoisinta on se, miksi henkilöhahmoa käsitellään nimenomaan tutkielman tässä luvussa: hän nimittäin elää elämänsä takaperin. Merlin selittää Wartille³ tämän heidän tavatessaan:

"Now ordinary people are born forwards in Time, if you understand what I mean, and nearly everything in the world goes forward too. - - But I unfortunately was born at the wrong end of Time, and I have to live backwards from in front, while surrounded by a lot of people living forwards from behind. Some people call it having second sight." (TOFK, 32.)

Tämä "toisen katseen" eli ennustamisen taito aiheuttaa sen, miksi Merlin on romaanissa kertojan lisäksi yleisin anakronismien välittäjä.

² Merlin esitetään tyyppillisesti joko nuorena, voimiinsa totuttelevana miehenä (BBC:n Merlin-televisiosarja, Marion Zimmer Bradley'n *Avalonin usvat*) tai viisaana vanhuksena (esim. Sir Thomas Malory'n *Le Morte D'Arthur*, Mary Stewartin *The Crystal Cave*).

³ Wart on Arthurin lempinimi lapsena eli TOFK:in ensimmäisessä kirjassa.

Merlin esitellään takaperin elämisen lisäksi muutenkin aikoja sekoittavana hahmona. Kun hänet esitellään Sir Ectorille Arthurin ja Kayn mahdollisena opettajana, hän esittää seuraavanlaiset suositukset: "Instantly there were some heavy tablets in [Merlin's hand], signed by Aristotle, a parchment signed by Hecate, and some typewritten duplicates signed by the Master of Trinity, who could not remember giving met him." (TOFK, 36.) Merlin esitellään teoksen alussa nimenomaan voimakkaan anakronistisena hahmona, koska hänen myöhemmät huomautuksensa asettuvat täten osaksi teoksen sisäistä koherenssia (Tolkien 2010, 237 sekä Todorov 1980, 82–83).

Romaanihakmot suhtautuvat Merlinin omituisuuksiin tottuneesti, eivätkä teoksen hakmot kyseenalaista takaperoista muistia käytännössä lainkaan. Arthurin saatua mustan silmän Merlin analysoi tilanteen: "'The discoloration', he said, 'is caused by haemorrhage into the tissues (ecchymosis) and passes from dark purple through green to yellow before it disappears.' There seemed to be no sensible reply to this." (TOFK, 92.) Tämä Arthurin reaktio Merlinin anakronistisiin huomautuksiin on teoksessa tyypillinen. Hahmoille nämä huomautukset vaikuttavat olevan tavallisia.

Merlinin erikoinen ajallinen sijoittuminen tarkoittaa, että hän voi sanoa erikoisia asioita. Merlinin voi toki lukea vain hölmöjä puhuvana vanhana miehenä, jonka höpinät 1900-luvun tapahtumista hämmentävät hahmoja, mutta osuvat oikein harvinaisen usein.

"There was just such a man when I was young – an Austrian who invented a new way of life and convinced himself that he was the chap to make it work. He tried to impose his reformation by the sword, and plunged the civilised world into misery and chaos." (TOFK, 297.)

Lukija tunnistaa viittauksen tarkoittavan Hitleriä, vaikka teoksen muut hakmot eivät vaikuta tietävän lainkaan, mistä Merlin puhuu.

Koska lukija tietää ainakin suuren osan Merlinin puheista pitävän paikkansa, hän päätyy uskomaan sekundaarisesti, että Merlin osaa jollain tavalla ennustaa tai todella elää takaperin. Romaanissa ei kohdata muita yhtä erikoisella tavalla aikaan sijoittuneita hahmoja, mutta koska romaanin hakmot eivät kummastele Merliniä millään tavalla ja kertojalla on samantapaisia huomioita, lukijan sekundaarinen usko aktivoituu eikä Merlin tunnu lainkaan mahdottomalta.

4 Genren kysymys

Moderni kirjallisuustiede ei näe kirjallisuuden lajeja toisilleen vaihtoehtoisina, vaan teoksissa voi olla piirteitä useammasta genrestä. Lyytikäinen (2005, 11) toteaa, että lajien tutkiminen on edelleen hedelmällistä, koska lajien sekoittuminen auttaa yksittäisen lajin tulkinnassa. Lyytikäisen artikkelissa mainitaan lisäksi, että muunnelmat ovat kytköksissä toisiinsa, mutta ne voivat olla täysin eri lajeja (Lyytikäinen 2005, 15). *The Once and Future King* ja *Le Morte D'Arthur* muodostavat tällaisen muunnelma-pohjateksti-parin: Whiten romaani on pääasiassa fantasiaa, kun *Le Morte D'Arthur* puolestaan määritellään yleensä keskiaikaiseksi romanssiksi. Kirjallisuudenlajien kannalta on kiinnostava huomio, että itse asiassa pääosa Whiten teoksen fantasiaelementeistä juontaa juurensa *Le Morte D'Arthuriin*, vaikka sitä itseään ei voi fantasiaksi kutsua.

The Once and Future King on hyvä esimerkki kirjallisuuden lajeja sekoittelevasta teoksesta. Yleensä se luokitellaan fantasiaksi, koska siinä on merkittäviä fantasiaelementtejä: omittuisia olioita, taikuutta ja takaperin elävä hahmo. Laji ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Teos muistuttaa esimerkiksi monilta osiltaan historiallista romaania, kuten luvussa 3.1 todettiin: romaani käyttää historiallisen romaanin konventioita aikatasojen käsittelyyn. Kolmantena teoksesta löytyy vaihtoehtohistorian piirteitä, vaikka genre yhdistetäänkin tyypillisesti science fictioniin.

4.1 Fantasia

Wolfe (2012) toteaa, että varhaiselle fantasiakirjallisuudelle oli tyypillistä ”naamioitua” pseudohistoriaksi tai pseudokeskiajaksi: ”-- when something reasonably resembling modern fantasy began to emerge, it often did so in the disguise of children's literature (as with John Ruskin, Lewis Carroll, or Charles Kingsley), pseudo-historical fiction (as with Walter Scott), hermetic or occult fiction (as with Edward Bulwer Lytton), or pseudo-medievalia (as with William Morris).” (Wolfe 2012). Toki Whiten teos ei ole ihan näiden varhaisimpien esimerkkien ikäinen, mutta se sopii yllä mainituista kategorioista kahteen ja on nykynäkökulmasta varhaista fantasiaa. Pseudohistoriallisuus ei ole fantasiaa määrittävä piirre, mutta se on edelleen merkittävä genren konventio.

Whiten teos voidaan määritellä selkeästi fantasiaksi, sillä siinä esiintyy runsaasti fantasiaalle tyypillisiä sisällöllisiä piirteitä. Teoksen maailmassa elää esimerkiksi linnaa vartioiva aar-

nikotka (TOFK 111), kuningas Pellinoren läpi elämänsä jahtaama Questing Beast sekä yksisarvisia (TOFK 277). Lisäksi teoksessa esiintyy taikuutta niin Merlinin kuin muidenkin hahmojen käyttämänä. Modernille lukijalle nämä tekijät näyttäytyvät fantasiakirjallisuudelle tyypillisinä, joten teosta luetaan fantasiana.

Teos kuitenkin tasapainottelee kuitenkin jonkinlaisella fantastisuuden rajapinnalla, sillä sen lähes kaikki fantasiaelementit ovat jäljitettävissä Maloryyn ja *Le Morte D'Arthurin* käyttöön lähteenä tai outoon ajallisuuteen. Tavallaan voisi väittää, että teos on historiallinen romaani, jonka lähteessä vain sattuu tapahtumaan fantastisia asioita, mutta Todorovin teorian mukaisesti fantastisuuden epäilyksen mahdollisuus itse asiassa vahvistaa fantastisuuden vaikutelmaa.

Teosta genren kautta tulkittaessa on otettava huomioon Merlinin hahmo, joka elää elämänsä takaperin ja ilmeisesti todella pystyy muuttamaan itsensä ja Arthurin eläimiksi. Merlin ei ole Maloryn versiossa tällainen, joten hänestä tulee teoksen kehyksessä voimakkaan ”fantastinen” elementti. Hän onkin eniten läsnä teoskokonaisuuden kirjoissa 1 ja 5, joissa hänen taikuutensa on keskeisessä osassa. Nykylukijalle Merlinin hahmo on osittain enemmän fantastinen, sillä hänen tapaisistaan velhohahmoja on myöhemmässä fantasiassa runsaasti – hänestä on osittain tullut fantasiakirjallisuuden konventio. Esimerkiksi Harry Potter -sarjan Dumbledore sekä Kiekkomaailman velhot voidaan lukea Whiten Merlinin perillisiksi.

4.2. Historiallinen romaani

Whiten teos käyttää ja rikkoo myös historiallisen romaanin konventioita. Esimerkiksi ajalla leikkittely ja myöhempiin historiallisiin tapahtumiin viittaaminen liittyy nimenomaan historiallisiin romaaneihin. Historiallinen romaani on monia muita genrejä itsetietoisempaa (de Groot 2010, 4), ja sille onkin tyypillistä viitata omaan historiallisuuteensa, mikä näkyy *The Once and Future Kingissä* esimerkiksi kolmannessa luvussa käsitellyillä tavoilla. Whiten romaanin hahmotkin tiedostavat lopulta asetelman, kun hahmot kommentoivat metafiktiivisesti lukijoidensa odoituksia:

”Everybody knows that children are more intelligent than their parents.’
 ‘You and I know it, but the people who are going to read this book do not.’
 ‘Our readers of that time’, continued the necromancer [=Merlin] in a grim voice, ‘have exactly three ideas in their magnificent noddles. – –’
 ‘Who are these readers?’
 ‘The readers of the book.’
 ‘What book?’

‘The book we are in.’” (TOFK, 739.)

Myös lähteeseen viittaaminen intertekstuaalisuuden keinona on Whiten romaanissa usein käytetty, historialliselle romaanille tyypillinen keino (de Groot 2010, 7). Esimerkiksi yksi turnauskohtaus käsitellään seuraavasti: ”There is no need to give a long description of the tourney. Malory gives it.” (TOFK, 392.) Teos viittaa useimmin Maloryyn, mutta esimerkiksi Tennysonin versiot Arthurin tarustosta (esim. TOFK, 414) saavat myös maininnan. Muiden taruston versioiden mainitseminen luo vaikutelman taruversioiden tuntemuksesta, mutta samalla se myös matkii historiankirjoituksen tapaa viitata lähteisiinsä.

4.3. Vaihtoehtohistoria

Vaihtoehtohistoria on genre, joka paikannetaan tyypillisesti science fictionin ja historiallisen romaanin rajamaille. Vaihtoehtohistoriaksi määritellään usein teokset, joissa on historiallinen kehys, mutta jokin on perustavanlaatuisesti toisin, esimerkiksi toisen maailmansodan on voitannut eri osapuoli tai joku merkkihenkilö onkin selvinnyt hengissä. (Doležel 2010, 106.) Vähintäänkin *The Once and Future King* -kokonaisuuden kirjat 2–4 voisi määritellä vaihtoehtohistoriaksi, joka perustuu pseudokeskiaikaan.

Vaihtoehtohistorialle on tyypillistä, että historiasta poikkeaminen tapahtuu yhdessä konkreettisesti pisteessä, mutta *The Once and Future King*issä sellaista ei ole. Näkisin kuitenkin, että pseudokeskiajan kehys, jossa oikea historia ei ole niin merkityksellistä, johtaa siihen, että muutokset voivat olla vähemmän tarkkarajaisia. Toisaalta esimerkiksi Naomi Novakin *Temeraire*-sarjaa kutsutaan usein vaihtoehtohistoriaksi, vaikka sen muutos liittyy pikemminkin maailmaan Whiten romaanin tapaan – sarjassa taistellaan Napoleonin sotia, mutta yksi käytössä olevista aseista ovat lohikäärmeet.

Vaihtoehtohistoria ei ole genrenä kovin selvärajainen tai hyvin määritelty, joten ei ole selvää, missä kohdassa raja esimerkiksi historiasta inspiroituneen fantasian ja fantastisen vaihtoehtohistorian välillä menee. *The Once and Future King* tuntuu tasapainottelevan tällä rajalla. Sen asetelma on jossain määrin vaihtoehtohistoriallinen, mutta toisaalta sen suhde todellisuuteen jää epäselväksi, kuten luvussa 3.1 osoitettiin.

5 Mytologisen taustan käyttö

Koska Whiten teos on myytin uudelleenkirjoitus, on syytä tarkastella, miten teoksessa käytetään myyttiainesta. Aiemmat luvut ovat osoittaneet, että teoksessa keskeisessä osassa ovat erilaiset aikaan liittyvät kysymykset, ja tässä luvussa aion tarttua tarkemmin siihen, miten White puolestaan kertoo mytologiaa. Whiten teos sopii osaltaan Atteberyn teoriaan myyttisestä metodista, mutta osaltaan se myös käyttää myyttejä toisin. Teos myös vihjaa myyttien historiallisuuden suuntaan sijoittamalla historiallisia tapahtumia ja yksityiskohtia myytin lomaan.

5.1 Atteberyn myyttinen metodi

Maloryn versiossa tarustosta Arthurin lapsuus kattaa käytännössä muutaman lauseen (1996/1485, 4–5). White on puolestaan laajentanut lapsuuden omaksi kirjakseen (TOFK, 1–232), joka lainaa Malorylta vain viimeisen lukunsa. White pohjustaa oman Arthur-versionsa kuninkuutta tuomalla esiin tämän lapsuuden oppeja Merlinin kotiopettajuuden alla. Siinä missä aiemmassa mytologiassa ja uudelleenkirjoituksissa Merlin on ollut vanha viisas tietäjä tai druidi, Whiten Merlin on eksentrisen opettaja, jolle taikuus on osa opetusta. Kuten alaluvussa 3.3. osoitettiin, Merlin elää takaperin, eli hän kykenee kommentoimaan Whiten omaa aikaa täysin suoraan.

Mielenkiintoista suhteessa Whitelle tyypilliseen toisen maailmansodan suoraan ja epäsuoraan kommentointiin on se, että myös Maloryn alkuperäisteoksessa Arthur miehineen päätyy sotimaan Ranskaan, kun brittisotilaiden pitkällinen taistelu Ranskassa oli yksi toista maailmansotaa Britannian näkökulmasta eniten leimanneista tekijöistä. White tarttuu tähän yhteyteen ja kirjoittaa miesten Ranskan-sotaretkestä ”kotirintaman” näkökulmasta. Guinever ja hänen palvelijattarensa keskustelevat sodan tapahtumista ja lukevat saamiaan kirjeitä (TOFK, 684–690). Lopuksi Guinever toteaa: ”Everything is letters now – now that the court is empty, and the world split, and nobody left but the Lord Protector.” (TOFK, 689) Sotaretken rinnastaminen toiseen maailmansotaan saa lukijan yhdistämään Guineveren ja tämän palvelijan aiemmin lukemiinsa kotirintamakuvauksiin ja luo kuvaa kokemuksen universaaliudesta. Tämä kohtaus on erinomainen esimerkki Atteberyn myyttisen metodin yhdestä osa-alueesta, nimittäin oman ajan käsittelemisestä myytin kautta (2014, 52).

Toinen osa Atteberyn myyttistä metodia on nykyajan tuominen mukaan myyttiseen tarinaan (2014, 52). Tätä onkin käsitelty jo luvussa kolme, joten jätän sen käsittelyn tässä vähemmälle. Kolmas myyttisen metodin osa, tiettyjen kirjoittajan ajan seikkojen käsittelemättä jääminen (Attebery 2014, 54), on vaikeampi esittää tekstiesimerkein. Koska 1900-luvun maailma on Whiten romaanissa läsnä satunnaisina kertojan tai yksittäisen hahmon huomautuksina, minkäänlaista kattavaa kuvaa siitä on vaikea saada. Moni huomautus liittyy sotaan, mikä kytkeytyy teoksen laajempaan sodanvastaiseen tematiikkaan. Siispä kirjoittajan ajasta käytännössä vain yhtä aihetta käsitellään laajemmin, kun viittaukset esimerkiksi kirjallisuuteen tai politiikkaan eivät muodosta samanlaista kokonaisuutta vaan jäävät yksittäisemmiksi maininnoiksi.

5.2 Myyttisestä metodista poikkeaminen

The Once and Future King käyttää myyttiä tuomalla 1900-lukua mukaan keskiaikaan sijoittuvaan tarinaan, jättää käsittelemättä esimerkiksi toisen maailmansodan ja keskiajan teknologisia eroja, ja käsittelee omaa aikaansa myytin struktuurin puitteissa. Whiten teos ei kuitenkaan täysin täytä kaikkia myyttisen metodin määritteitä, sillä siitä puuttuu niistä kolmas – onnellinen loppu (Attebery 2014, 53). Whiten teos loppuu väsyneen kuninkaan viimeiseen taisteluun ja Arthurin kuolemaa koskevien teorioiden läpikäyntiin. Lopun onnellisuus tai onnettomuus jää lukijan tulkittavaksi.

Whiten poikkeaminen myyttisen metodin optimismista liittyy siihen, että teoksessa sota on niin keskeinen teema. Whiten teos kertoo sodasta ja hallitsemisen taakasta, joten White ei halua antaa Arthurille sellaista kuoleman rauhaa, jonka Malory hänelle sallii (1996/1485, 792). Arthur on pyrkinyt koko elämänsä ajan luomaan järjestelmän, jossa hallitsisi Oikeus (Right) eikä Voima (Might), mutta hän ei ole siinä onnistunut, vaan joutuu vanhanakin sotatantereelle. Arthurin kuoleman jättäminen pois heijastaa sitä, kuinka sodan sekaannuksessa kuninkaankin kuolema voi jäädä havaitsematta. Toisaalta loppuratkaisu tarjoaa mahdollisuuden tai toivon siitä, että Arthur saattaa olla vielä hengissä ja toteuttaa tavoitteensa uudesta järjestelmästä vielä joskus – viitataanhan romaanin nimessä ja sen lopussa Arthuriin nimellä ”*The Once and Future King*”, suomennoksessa ”muinainen ja tuleva kuningas” (kursiivoinnit VV).

White tuo mytologisen taustan kautta esiin sodankäynnin vääryyttä ja Voimalla hallitsemisen epäoikeudenmukaisuutta. Hän tulkitsee Malorya ja muita lähteitään sen kautta, ja

käsittelee oman aikansa myllerryksiä Arthurin myyttien kautta. Kertoja, joka tyyppillisessä spekulatiivisessa tai historiallisessa romaanissa korkeintaan vihjaisi yhteyteen lukijan maailman kanssa, viittaa suoraan esimerkiksi 1900-luvun kirjallisuuteen: "They, on their side, saw a man of serenity – the kind of sage that Kipling described in Kim." (TOFK, 517.) Tällaisilla viittauksilla lukijalle tehdään selväksi mytologian ajankohtaisuus ja romaanin sanoman universaalius.

Mytologinen tausta ja siitä poikkeaminen ovat keskeisiä tekijöitä *The Once and Future Kingin* tulkinnaissa. White käsittelee oman aikansa tapahtumia paitsi Atteberyn myyttisen metodin kautta niin myös tuosta metodista poikkeamalla. Hän on modernistisen ajan kirjoittaja, joka käyttää menneisyyttä ja mytologiaa tapana käsitellä oman aikakautensa myllerrystä sopivan etäisyyden takaa. Whitelte mytologia ei ole vain tapahtumien tausta ja lukijan vertailun kohde, vaan suorat ja epäsuorat viittaukset 1900-lukuun luovat vaikutelmaa ajan sekoittumisesta sekä ideoiden ja teemojen jatkuvuudesta.

The Once and Future King käyttää myyttistä pseudokeskiaikaa maailmansa luontiin, sillä se tarjoaa kehyksen käsitellä myöhempiä tapahtumia. Teos tulkitsee uudelleen Maloryn keskiaikaista tekstiä, joka on jo uudelleentulkintaa aiemmasta myyttiaineksestä. Teoksen intertekstuaalisuus on kerroksellista, joten teos tuo esiin myös uudelleenkirjoituksen tapoja. Mytologia on läsnä nykyajassa kirjan myötä, ja Whiten nykyaika on läsnä mytologisessa kertomuksessa. Nykylukijalle Whiten nykyaika ja toinen maailmansota ovat jo historiaa, mikä tuo uudelleenkirjoitukseen lisäkerroksen. Se, mitä vaikkapa yliopistoikäinen nykylukija tuosta ajasta tietää, on myös uudelleenkirjoitettua.

5.3 Myyttisen keskiajan maailman luominen

Myyttisen pseudokeskiajan yhdistäminen 1900-luvun tapahtumien kommentointiin luo maailman, jossa aika toimii epätyypillisesti. Nykylukijalle historialliset tapahtumat ja ilmiöt 1900-luvulta yhdistyvät osaksi samaa jatkumoa kuin Pellinoren jahtaama questing beast -olio tai Merlinin käyttämä taikuus. Koska White nojaa kirjoittaessaan myös Maloryyn, teoksesta syntyy mielikuva tiettyjen fantasiaelementtien historiallisuudesta. Toisaalta keskiaika ja toisen maailmansodan aika yhdistyvät teoksessa tavalla, joka yhdistää ne syklisessä aikakäsityksessä samanlaisiksi ajanjaksoiksi.

Populaarikäsityksiin keskiajasta liittyy uskomus siitä, että ihmiset todella uskoivat tuntemattomilla alueilla asuviin lohikäärmeisiin ja merikäärmeisiin. Fantasiakirjallisuuden pseudokeskiaika usein perustuu ajatukselle siitä, että ehkä usko olikin perusteltu. Myös Whiten

teos tuntuu esittävän vastaavanlaisen väitteen. Whiten teos perustuu Maloryyn, jossa keskiaikaisessa maailmassa niin ikään seikkailee hahmoja, jotka nykylukija yhdistää fantasiakirjallisuuteen.

Ajatusta Maloryn keskeisyydestä tukee myös teoksen neljännen kirjan lopussa lyhyessä kohtauksessa esiintyvä Tom Newbold Revellistä, jota Arthur käskee kirjoittamaan kuninkaan tarinan. Tarinan lyhyesti kerrottuaan Arthur lopettaa sen seuraavasti:

”Everybody was killed,’ he repeated, ‘except a certain page. I know what I am talking about.’

‘My lord?’

‘This page was called young Tom of Newbold Revell near Warwick, and the old king sent him off before the battle, upon pain of dire disgrace. You see, the king wanted there to be somebody left, who would remember their famous idea. He wanted badly that Tom should go back to Newbold Revell, where he could grow into a man and live his life in Warwickshire peace – and he wanted him to tell everybody about this ancient idea, which both of them had once thought good. Do you think you could do that, Thomas, to please the King?’ –

‘I will give it to the other people, King. English people.’” (TOFK, 721–722)

Tom on kohtauksessa vain nuori palvelija Maloryn tunnuksilla varustetussa takissa, mutta tämä kohtaus tuntuu osoittavan, että sir Thomas Maloryllä oli Arthurin hovin tapahtumista henkilökohtaista tietoa. Tämä kohtaus tuo Maloryn osaksi tarinaa ja ehdottaa, että Arthurin tarusto voisi olla yhtä lailla totta kuin se myöhempi historia, johon White viittaa. Tämä kohtaus ehdottaa, että kenties Maloryn versio myyteistä ei perustukaan aiempiin tarinoihin ja myytteihin vaan omaan kokemukseen. Onhan ihan yhtä lailla mahdollista tulkita teoksen fantasiaelementit historialliseksi luuloksi tai myyttiseksi väritykseksi. Taustalla siis voisi olla todellinen kuningas Arthur, myyttien ”muinainen ja tuleva kuningas”.

6 Johtopäätökset

The Once and Future King sekoittaa kirjallisuuden lajeja. Se rakentaa sekoituksesta maailman, jossa fantasiaelementit tuntuvat luonnolliselta osalta pseudokeskiaikaista maailmaa. Sekundaarisen uskon kautta lukija lukee maailmaa omalakisena, johdonmukaisena todellisuuteen, johon kuitenkin liittyy tietty häilyvyys historian ja fantasian välillä. Historiallisen romaanin, fantasian ja vaihtoehto- tai pseudohistorian yhdistely aiheuttaa epäilyksen siitä, kuinka teoksen sisäisessä todellisuudessa historia ja fantasia yhdistyvät.

Teoksen outo ajallisuus on pääasiassa osa kerrontaa ja Merlin-henkilöhahmon piirteitä. Whiten maailmassa hahmot saattavat kummastella Merlinin kommentteja nuoruudessaan, mutta he eivät epäile niiden todenperäisyyttä. Lukija uskoo kommentteihin sekundaarisen uskon kautta, mutta hän saattaa myös tietää todellisen historian tuntemuksensa perusteella, että pseudohistoriallisessa maailmassa tehdyt ”ennustukset” ovat toteutuneet todellisuudessa.

Mytologisen taustan käytön syynä usein on, että lukija voi peilata siihen oman aikansa tapahtumia. *The Once and Future Kingissä* myös kertoja peilaa omaa aikaansa myyttiseen pseudokeskiaikaan. Atteberyn mukaisesti myyttinen menneisyys on romaanin kohteena aina ”ajankohtainen”, koska lukija voi lukea mytologiaa oman aikansa läpi, vaikka hänelle eivät kaikki 1900-luvun historian huomautukset aukeaisikaan. White kuitenkin poikkeaa Atteberyn tyyppillisestä myytin käsittelyn tavasta sekä Maloryn myyttiversion juonesta, koska selkeän onnellisen ei sopisi romaanin sodanvastaiseen tematiikkaan.

Anakronistisen kerronnan sekä mytologian epätyypillisen käsittelyn vuoksi teokseen syntyy Todorovin teorian mukainen epäilyksen elementti. Viittaukset muihin myyttiversioihin saavat aikaan epäilyksen siitä, kuinka historiallinen tai fantastinen teos ylipäättään on. Kertojan epäluotettavat piirteet saavat epäilemään kerronnan todenmukaisuutta. Teos jättää lukijan tulkittavaksi, mikä on 1900-luvun todellisuuden ja pseudokeskiajan suhde.

The Once and Future King on teos, jota voisi tutkia edelleen monenlaisista näkökulmista. Esimerkiksi teoksen suhdetta 1900-luvun historiaan voisi analysoida huomattavasti pidemminkin, niin monipuolisesti White sitä kommentoi. Esimerkiksi Whiten suhteesta sotaan ja myyttien tulkinnoista sen kautta saisi mielenkiintoista tutkimusta.

Lähteet

Fiktio

White, T. H. 2015. *The Once and Future King* [=TOFK]. Koostuu kirjoista *The Sword in the Stone*, *The Witch in the Wood*, *The Ill-Made Knight*, *The Candle in the Wind* sekä *The Book of Merlyn*. Lontoo: HarperVoyager.

Malory, T. (1996/1485). *Le Morte Darthur*. Ware: Wordsworth.

Tutkimuslähteet

Attebery, B. 2014. *Make It Old: The Other Mythic Method*. Teoksessa Attebery, B.: *Stories about Stories: Fantasy and the Remaking of Myth*. Oxford: Oxford University Press.

Culler, J. 1975. *Structuralist poetics: structuralism, linguistics and the study of literature*. Lontoo: Routledge.

de Groot, J. 2010. Introduction. Teoksessa de Groot, J.: *The Historical Novel*. New York: Routledge.

Doležel, L. 2010. Counterfactual Narratives of the Past. Teoksessa Doležel, L.: *Possible Worlds of Fiction and History*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press. 101-111.

Lansing Smith, E. 1991. The Narrative Structures of T. H. White's *The Once and Future King*. *Quondam et Futurus*, 1(4). 39-52. https://www.jstor.org/stable/27870154?seq=1#metadata_info_tab_contents

Lyytikäinen, P. 2005. Esipuhe: Lajit kirjallisuudessa. Teoksessa Lyytikäinen, P., Nummi, J. & Koivisto, P.: *Lajit yli rajojen. Suomalaisen kirjallisuuden lajeja*. Jyväskylä: Gummerus.

McCausland, E. 2018. 'A Kind of Vessel to Carry on the Idea': Frustrated Taxonomies of Adaptation in T. H. White's *The Once and Future King*. *Arthuriana* 28(2), 79-99. doi:10.1353/art.2018.0015

Moore, H. 1996. Introduction. Teoksessa Malory, T.: *Le Morte Darthur*. Ware: Wordsworth.

Sprague, K. 2006. The Troubled Heart of T. H. White: Women and *The Once and Future King*. *Arthuriana*, 16(3), 107-197.

Richards, E. S. F. 2017. 'It is Mainly Just That They Are Irish': T. H. White's Commentary on Twentieth-Century Anglo-Irish Tensions in *The Once and Future King*. *Arthuriana*, 27(4). 39-59.

Todorov, T. 1980. *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre*. Engl. Richard Howard. Ithaca, NY: Cornell University Press.

- Tolkien, J. R. R. 2010. Saduista. Teoksessa Tolkien, J. R. R.: *Satujen valtakunta*. Suom. Vesa Sisättö. Juva: WSOY. 199–266.
- Utz, R. 2011. Preface – A Moveable Feast: Repositionings of "The Medieval" in Medieval Studies, Medievalism, and Neomedievalism. Teoksessa Robinson, C. & Clements, P.: *Neomedievalism in the Media: Essays on Film, Television, and Electronic Games*. New York: The Edwin Mellen Press. i-v.
- Wolfe, G. K. 2012. Fantasy from Dryden to Dunsany. Teoksessa James, E. & Mendelssohn, F.: *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*. Cambridge: Cambridge University Press. 7–20.
- Young, H. 2015. Introduction: Dreams of the Middle Ages. Teoksessa Young, H.: *Fantasy and Science Fiction medievalisms: from Isaac Asimov to a Game of Thrones*. Amherst, NY: Cambria Press. 1-9.